

члени НСКУ – активісти краєзнавчого руху на Черкащині. Поповнюється в міру надходження матеріалів.

Найбільш активну участь у підготовці матеріалів сайту беруть:

Нераденко Тетяна Миколаївна – кандидат історичних наук, методист Черкаського обласного Центру туризму, краєзнавства, екскурсій і спорту учнівської молоді;

Голиш Григорій Михайлович – кандидат історичних наук, доцент, директор наукової бібліотеки Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

Клименко Тетяна Анатоліївна – кандидат історичних наук, директор Державного архіву Черкаської області;

Демченко Людмила Тимофіївна – завідувач відділу краєзнавчої літератури обласної наукової універсальної бібліотеки Т.Г. Шевченка;

Бориц Микола Іванович – науковий працівник Черкаського обласного краєзнавчого музею, заступник голови правління;

Лазуренко Валентин Миколайович – доктор історичних наук, професор кафедри історії України, помічник ректора Черкаського дер-

жавного технологічного університету, заступник голови правління;

Страшевич Василь Борисович – заслужений працівник фізичної культури України, виконавчий директор Черкаської обласної федерації футболу;

Щербина Микола Миколайович – вчитель історії Черкаської загальноосвітньої школи № 32;

Приліпко Марія Василівна – працівник Чорнобаївської районної бібліотеки.

Із початком роботи новоствореного сайту краєзнавців Черкащини привітав голова Черкаської обласної ради Валерій Черняк. У його привітанні, зокрема, йдеться: «Створення „Краєзнавчої Черкащини” має неабияке пізнавальне та виховне значення: вперше робиться спроба подати й узагальнити інформацію про батьківщину Богдана Хмельницького і Тараса Шевченка, історію і самобутню духовну культуру нашого краю».

Про популярність сайту „Краєзнавча Черкащина” свідчить те, що з початку 2011 року з його матеріалами ознайомилось близько 160 тисяч відвідувачів.

Олександр Гончаров (м. Київ)

Історико-краєзнавча практика студентів Київського національного університету імені Тараса Шевченка - 2013

У діяльності Національної спілки краєзнавців України вагоме місце посідає освітянське краєзнавство. Як складова національної освіти краєзнавство має великий потенціал і широкі можливості для патріотичного виховання молоді. Тому розвиток цього напрямку краєзнавчої роботи є однією з нагальних проблем. НСКУ ініціює створення відповідних кафедр та центрів, первинних краєзнавчих осередків у вищих навчальних закладах. Актуальною залишається підготовка навчальних посібників з краєзнавства та народознавства для шкіл та вузів. Спілка розгорнула роботу з підготовки підруч-

ника “Основи краєзнавства” для студентів вищих навчальних закладів. Авторський колектив очолив голова НСКУ, член-кореспондент НАН України О.П. Реєнт.

Міцна традиція співробітництва склалася між Національною спілкою краєзнавців України та провідним навчальним закладом країни – Київським національним університетом імені Тараса Шевченка. Її формування пов’язано, зокрема, з діяльністю багатолітнього голови НСКУ, академіка НАН України П.Т. Тронька, випускника історичного факультету цього навчального закладу (1948 р.). Певний час Петро

✱

Студенти-
практиканти
з керівництвом
НСКУ
(біля офісної
вітрини Спілки)

✱

Тимофійович працював за сумісництвом викладачем університету. Надалі, працюючи на різних посадах в органах державної влади, він підтримував тісні зв'язки з університетом, часто зустрічався з викладачами та студентами. У 2005 р. П.Т. Троньку присвоєно звання Почесного доктора Київського національного уні-

верситету імені Тараса Шевченка. Так Alma mater вшанувала свого випускника, оцінила його вклад у розвиток університету, вітчизняної науки і культури. Керівництво університету сприяло діяльності П.Т. Тронька і Спілки, котру він очолював. Так, у червні 2009 р. в стінах університету відбувся пленум НСКУ та нарада

В Державній науковій архітектурно-будівельній бібліотеці імені В.Г. Заболотного

“Концептуальні засади організаційно-методичної роботи з підготовки енциклопедичного видання “Історія міст і сіл України”. Тісна співпраця Петра Тимофійовича з університетом продовжувалась практично до кінця його життя. Герой України, фронтовик, полковник у відставці, він брав активну участь у патріотичному вихованні молоді, заходах, присвячених Перемозі у Великій Вітчизняній війні, тощо.

Досвід співробітництва з університетом має й Київська міська організація НСКУ, організаційне становлення якої розпочиналося на історичному факультеті. Тут, у 2008 р., створено осередок Співки, а в лютому 2010 р. відбулася Установча конференція КМО НСКУ. Нині на факультеті діють осередки Київської міської (20 чол.) та Київської обласної (16 чол.) організацій НСКУ. Значну допомогу краєзнавцям в їх діяльності надає деканат факультету і особисто декан – член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор, член НСКУ В.Ф. Колесник.

Розвиваючи традиції співробітництва між Національною спілкою краєзнавців України та Київським національним університетом імені Тараса Шевченка і маючи на меті поліпшення підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі історії та краєзнавства, зміцнення творчих зв'язків професорсько-викладацького складу історичного факультету з працівниками дер-

Києвознавчі читання “Маловідомі сторінки життя і творчості києвознавців ХХ-ХХІ століть” у відділі краєзнавчої літератури та бібліографії Публічної бібліотеки імені Лесі Українки міста Києва

жавних закладів туристсько-краєзнавчого напрямку, 14 червня 2012 р. укладено “Угоду про співробітництво між Київською міською організацією Національної спілки краєзнавців України і кафедрою етнології та краєзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка” терміном на 5 років.

Сторони взяли на себе зобов'язання щодо підготовки навчальних посібників, методичних розробок для студентів з дисциплін етнокраєзнавчого циклу; проведення спільних наукових та науково-практичних конференцій і семінарів з проблем краєзнавства тощо. Угода також містить пункти, щодо організації історико-краєзнавчої практики для студентів 4 курсу ОКР

У Музеї історії Київського університету

“бакалавр” історичного факультету, запровадження якої розпочато, згідно навчального плану факультету, з 2012 / 2013 н. р. Базовою в організації і проведенні практики є кафедра етнології та краєзнавства.

Умовами угоди передбачена участь Київської міської організації НСКУ в розробці та реалізації програми історико-краєзнавчої практики; визначенні баз практики – державних закладів наукового, туристсько-краєзнавчого напрямку, позашкільної роботи з учнівською молоддю в місті Києві, укладанні договорів між базами практики і університетом; організації ознайомлювальних екскурсій для студентів-практикантів тощо.

У грудні 2012 р. Київська міська організація НСКУ уклала з Університетом “Договір на проведення історико-краєзнавчої практики для студентів історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка” терміном на 5 років, за яким Університет зобов’язався направляти на практику в КМО НСКУ 10 студентів. Також за посередництвом і активною участю міської організації НСКУ Університет уклав угоди на проходження практики з установами і організаціями, в яких існують осередки Спілки: з Національною спілкою краєзнавців України, Інститутом історії України НАН України, Центром позашкільної роботи Святошинського району міста Києва та Міжнародним центром дитячо-юнацького туризму міста Києва. Окрім цього, за посередництвом міської організації НСКУ Університетом укладені договори на проходження студентами практики в Державній науковій архітектурно-будівельній бібліотеці імені В.Г.Заболотного та Публічній бібліотеці імені Лесі Українки міста Києва.

Бази практики, відповідно до умов договорів, зобов’язалися прийняти студентів на практику згідно з календарним планом; призначити кваліфікованих спеціалістів для безпосереднього керівництва практикою; створити необхідні умови для виконання студентами програм практики, не допускати використання їх на посадах та роботах, що не відповідають програмі

У Лінгвістичному музеї
Київського національного університету імені
Тараса Шевченка

практики та майбутній спеціальності; забезпечити можливість проведення кожним студентом самостійного історико-краєзнавчого дослідження (або групового дослідження) за відповідною тематикою; надати студентам-практикантам і керівникам практики від навчального закладу можливість користуватись приміщеннями, документацією тощо, які необхідні для виконання програми практики тощо.

З боку навчального закладу, окрім зобов’язань з методичного забезпечення практики, договорами передбачена участь викладачів та студентів у наукових, культурно-просвітніх заходах, які проводяться базами практики. Відповідно до профілю установ-баз практики, Університетом взяті й інші зобов’язання. Так, у договорах із закладами позашкільної роботи Університет зобов’язався сприяти їхній профорієнтаційній роботі з учнями загальноосвітніх навчальних закладів. Передбачено ознайомлення школярів зі спеціальностями, за якими здійснює підготовку фахівців вищий навчальний заклад (відвідування учнями “Днів відкритих дверей” факультетів та ін.); проведення екскурсій для учнів у музеях університету тощо. З установами наукового профілю передбачені спільні заходи щодо підготовки наукових праць, навчальних посібників, методичних розробок для студентів з дисциплін історичного та краєзнавчого циклів; проведення спільних наукових та науково-практичних конференцій і семінарів з проблем історії та краєзнавства тощо.

Для методичного забезпечення практики ка-

федра етнології та краєзнавства за участю членів КМО НСКУ розробила “Положення про історико-краєзнавчу практику” та “Програму історико-краєзнавчої практики”. Практика має міждисциплінарний характер і спрямована на закріплення теоретичних знань, одержаних студентами за час вивчення таких дисциплін як “Історія України”, “Історичне краєзнавство”, “Культурно-просвітницька робота музеїв” тощо, які слугують її теоретичною базою. Серед завдань практики – формування у студентів професійних навичок зі збору і систематизації різносторонньої інформації про об’єкти культурної спадщини та уміння творчо використовувати її в процесі туристсько-екскурсійної та інших видів робіт.

Особливість історико-краєзнавчої практики, зокрема, в тому, що на відміну від інших, які проводяться на факультеті (археологічна, етнографічна) і є “польовими”, дана практика проходить у трудових колективах, що дає можливість студентам ознайомитися з їх роботою, реальним станом справ у краєзнавчій сфері. Окрім цього, базами практики є різні установи, заклади, організації, тобто в процесі практики задіяний весь ланцюжок суб’єктів краєзнавчої діяльності: від установ НАН України до шкільних краєзнавчих музеїв. Грудневий пленум КМО НСКУ 2013 р., який розглянув, зокрема, й питання організації студентської практики, рекомендував по її закінченню провести захист студентами практичних робіт в установах-базах практики у формі історико-краєзнавчих (кієвознавчих) читань за участю не лише студентів, а й представників трудових колективів, учнів шкіл.

Практика проходила з 11 по 28 лютого 2013 р. на визначених кафедрою етнології та краєзнавства за участю Київської міської організації НСКУ базах практики – державних наукових установах історичного профілю, закладах туристсько-краєзнавчого напрямку та центрах позашкільної роботи з учнівською молоддю у місті Києві, в яких діють первинні осередки Національної спілки краєзнавців України, а також бібліотеках та музеях міста. Частина студентів проходила практику в регіонах країни.

Керуючись розробленою кафедрою етнології та краєзнавства програмою історико-краєзнавчої практики, яка містить загальні положення та настанови щодо її організації, установи-бази практики розробили власні ро-

бочі програми з індивідуальними та груповими завданнями для студентів, відповідно до їх профілю. Так, студенти, котрі проходили практику в Національній спілці краєзнавців України (керівники практики – кандидати істор. наук: Р.В. Маньковська, заступник голови НСКУ та В.І. Дмитрук, відповідальний секретар НСКУ), ознайомилися з діяльністю Спілки, краєзнавчою літературою, документами тощо. Практиканти брали участь у створенні Літопису Спілки, краєзнавчої бібліотеки та архіву. Студенти-архівісти, зацікавившись діяльністю Спілки, обрали теми для підготовки наукових статей з метою участі у VI міжнародній науковій конференції студентів, аспірантів та молодих учених “Дні науки історичного факультету - 2013”.

Студенти-практиканти, які проходили практику в Центрі досліджень історико-культурної спадщини України Інституту історії України НАН України (керівник практики – канд. істор. наук – С.І. Кот, завідувач Центру), ознайомилися з роботою цієї інституції, архівним фондом Енциклопедії України, Інституту історії України НАН України, одержали практичні навички з підготовки статей про пам’ятки історії. Індивідуальні завдання, виконувані студентами, стосувалися основних принципів класифікації пам’яток історії, дослідження пам’яток воєнної історії в Україні, розкриття проблематики з формування комплексів пам’яток історії з ви-

В Ботанічному саду імені академіка О. Фоміна
(оранжерейна експозиція)

робництва та техніки. Робота в установі надала практикантам можливість пізнати різні сторони історичних досліджень і значно розширити уявлення про організацію наукового процесу.

У Міжнародному центрі дитячо-юнацького туризму міста Києва (керівник практики – В.Є. Семенюк, завідувач краєзнавчого відділу) студенти ознайомилися з історією, організаційною структурою, діяльністю закладу, відвідали музей Центру – “Музей розвитку дитячого туризму в Києві”, переглянули відео- та фотоматеріали про минулорічний похід в Хібіни, на Соловецькі острови, туристичні походи історичними місцями України. Методист Центру В.І. Губенко ознайомив практикантів із “Правилами проведення туристських подорожей з учнівською та студентською молоддю України” (Наказ Міністерства освіти і науки України 24.03.2006 № 237). Особлива увага була приділена обов’язкам і правам керівника походу.

Проходження активної практики в Центрі включало виконання групових завдань, що передбачали розроблення екскурсійних маршрутів на певній території та підготовку теоретичної бази і завдань для проведення квесту даних маршрутів. Одна група займалася розробленням краєзнавчого квесту “Вулицями Подолу”, інша – “Ім’я Шевченка на карті Києва”. Студенти також взяли участь, в якості членів журі, у проведенні краєзнавчого конкурсу робіт під

назвою: “Від історії маленької батьківщини – до історії країни”, який відбувся 21 лютого в Голосіївському ліцеї № 241; у півфіналі IV міського конкурсу “Кращий екскурсовод музею при навчальному закладі”, що проходив у приміщенні Центру 23 лютого. Практика дала змогу студентам поглибити та закріпити знання з краєзнавства, ознайомитися з основами музейної, туристсько-екскурсійної роботи, зокрема набути навичок у складанні екскурсійних маршрутів ігрового характеру (квестів), розробленні карти-схеми маршруту екскурсії тощо.

У Центрі позашкільної роботи Святошинського району міста Києва (керівник практики – С.М. Вакулишин, методист Центру) студенти-практиканти виконували різні індивідуальні завдання, пов’язані з розробленням оглядової екскурсії в Музеї історії Святошинського району, пішохідної екскурсії “Шулявкою” і автобусної екскурсії околицями Києва, дослідженням пам’яток історії та архітектури Святошина, опитуванням відомих особистостей, життя й діяльність яких пов’язана з районом. Окрім цього, здійснювались порівняльна характеристика концепцій киевознавства, наявних в мережі Інтернету, у Музеї історії Києва та ЦПР “Північне саяво”, опитування учнів шкіл різних адміністративних районів з метою виявлення рівня зацікавленості школярів історією власного (рідного) міста.

Студенти-практиканти, котрі проходили прак-

В Зоологічному музеї Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

В Історико-меморіальному музеї Михайла Грушевського

тику в Державній науковій архітектурно-будівельній бібліотеці імені В.Г. Заболотного (керівник практики – О.В. Жидецька, завідувачка науково-методичного відділу), були поділені на кілька груп і працювали над дослідженням галузових періодичних видань та літератури за темами: “Історія малих міст України” (відповідно до списку малих міст України), “Життя та діяльність архітектора І. Григоровича-Барського”, “Заболотний Володимир Гнатович у виданнях фонду ДНАББ ім. В.Г. Заболотного” (джерела за період з 1998 до 2013 р.). Студенти також брали участь у наукових заходах, що проводилися в бібліотеці, зокрема творчих вечорах та презентаціях книг відомих києвознавців – Дмитра Малакова та Михайла Кальницького. Так, практикант Олександр Пониपालюк підготував публікацію, присвячену презентації та змісту книги М. Кальницького “Зодчество и зодчие” (К., 2012).

Група студентів проходила практику на базі відділу краєзнавчої літератури та бібліографії Публічної бібліотеки імені Лесі Українки міста Києва (керівник практики – Н.Б. Грищенко, завідувачка відділу). Відповідно до програми практики, студенти підготували біографічні нариси, присвячені відомих києвознавцям: Д. Малакову, В. Кіркевичу, А. Макарову, І. Гиричу та Т. Скібицькій, до серії бібліографічних покажчиків “Києвознавці”, що була започаткована відділом на початку 2000-х років. Практиканти

успішно впоралися з поставленими завданнями та захистили їх результати на києвознавчих читаннях на тему “Маловідомі сторінки життя і творчості києвознавців ХХ-ХХІ століть”, що відбулися у відділі 28 лютого за участю провідних бібліографів бібліотек міста. Бібліотекарі поділилися своїми враженнями й запропонували, щоб нариси, підготовлені студентами, були надіслані в кожен книгозбірню міста на допомогу бібліографу. Під час проходження практики студенти також брали участь у краєзнавчих заходах, які проводилися у відділі (вечір-портрет “Георгій Малаков – відомий український художник-графік” – зустріч з його рідним братом, києвознавцем Дмитром Малаковим) (<http://luc1.kiev.ua/> 12-28, 15, 27 лютого) (<http://kiekray-nadin.blogspot.com/> 13, 15 лютого) та ін.

Частина студентів проходила практику в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка – на кафедрах етнології та краєзнавства і археології та музеєзнавства. Практика студентів кафедри етнології та краєзнавства (керівники практики – Т.О. Жилко та Т.П.Вишня) відбувалася на базі Міжфакультетської фольклорно-етнографічної навчально-методичної лабораторії. Вони описували етнографічний матеріал, призначений для зберігання в музеї кафедри; обробляли та систематизували етнокраєзнавчі джерела, які зберігаються у фондах лабо-

раторії; готували матеріал для екскурсій в учбовому музеї етнографії; проводили наукові дослідження за спеціально розробленою тематикою, пов'язаною з розвитком етнології та краєзнавства в університеті, та ін.

Студенти, які проходили практику на кафедрі археології та музеєзнавства (керівник практики – Л.Г. Самойленко, завідувачка Археологічного музею), оволодівали навиками підготовки і проведення оглядових пішохідних екскурсій за темами: “Київський національний університет імені Тараса Шевченка – центр освіти, науки і культури”, “Університет і “латинський квартал” у Києві”, “Червоний корпус на березі зеленої оази”. Під час проходження практики для студентів були організовані спеціальні екскурсії в музеї університету: Музей історії університету, Зоологічний музей, Археологічний музей, Музей Астрономічної обсерваторії, Музей історії Ботанічного саду імені академіка О.В. Фоміна та оранжерейні експозиції, Лінгвістичний музей. Також студенти відвідали Педагогічний музей Національної академії педагогічних наук України, Національний музей медицини України, Історико-меморіальний музей Михайла Грушевського.

Окремі студенти та групи проходили практику в музеях Києва: Національному музеї історії України, Національному музеї Тараса Шевченка, Музеї видатних діячів української культури Лесі Українки, Миколи Лисенка, Панаса Саксаганського, Михайла Старицького та ін.

Частина студентів проходила практику в Київській, Вінницькій, Волинській, Донецькій, Житомирській, Закарпатській, Івано-Франківській, Кіровоградській, Луганській, Львівській, Миколаївській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій та Чернігівській областях – в історико-культурних заповідниках, центрах дитячо-юнацького туризму і краєзнавства, обласних і районних історичних та краєзнавчих музеях, шкільних музеях. Загалом, включаючи Київ, базами практики були 70 установ, закладів і організацій краєзнавчого спрямування.

Практика пройшла успішно. Від ряду установ на ім'я декана історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка прийшли листи-подяки, в котрих відзначається сумлінне ставлення студентів до виконання завдань практики. В подальшому кафедра етнології та краєзнавства разом з Київською міською організацією НСКУ будуть працювати над удосконаленням організації практики: покращенням методичного забезпечення, розширенням баз практики в столиці тощо. Історико-краєзнавча практика в установах краєзнавчого напрямку має сприяти більш активному залученню студентської молоді до історико-краєзнавчих досліджень, підвищенню інтересу до історії та культурної спадщини країни, вихованню свідомих громадян.

Євген Сінкевич, Тетяна Братченко (м. Херсон)

Краєзнавці досліджують історію Херсонщини

Історичне краєзнавство відіграє важливу функцію в накопиченні та систематизації знань про історію регіону, а також у вихованні підростаючих поколінь. Адже спільнота, осмислюючи свою історію, зберігаючи і примножуючи скарбницю історико-культурної спадщини, формує у кожного громадянина почуття бережливого ставлення до минувшини свого народу, пам'яток історії і культури, а

отже вона життєздатна та спроможна творчо розвиватись.

На Херсонщині важливу функцію накопичення артефактів, провадження експозиційної діяльності й організації науково-дослідної роботи виконує під керівництвом директора, заслуженого працівника культури України Братченко Тетяни Георгіївни Херсонський обласний краєзнавчий музей. Після ліквідації у 2004 р.